

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: Barbara Skoczyńska-Prokopowicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne - z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Filolog germanista, absolwentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1979; specjalność nauczycielska - magister germanistyki.

Studia doktoranckie (2002-2005), doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii (Uniwersytet Kardynała S. Wyszyńskiego) Warszawa 2005; tytuł rozprawy doktorskiej: *Rola public relations w kształtowaniu wizerunku banku. Studium na przykładzie banków Rzeszowa.*

Promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Jarosław Koral.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

1979/1981 Politechnika Śląska w Gliwicach (pracownik dydaktyczny w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych; lektor),

1981/2001 Filia UMCS w Rzeszowie (pracownik dydaktyczny w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych; lektor, wykładowca, starszy wykładowca),

2001/do obecnie Uniwersytet Rzeszowski (pracownik dydaktyczny w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Centrum Języków Obcych,

Studium Języków Obcych; adiunkt – zastępca dyrektora Studium Języków Obcych ds. jakości kształcenia),

2009/2016 Wyższa Szkoła Prawa i Administracji (obecnie Rzeszowska Szkoła Wyższa) w Rzeszowie (pracownik naukowo-dydaktyczny odpowiedzialny za specjalność Organizacja Pracy Socjalnej oraz Organizacja Pracy Socjalnej i Resocjalizacja – opracowanie programów nauczania, wykład monograficzny, seminarium dyplomowe).

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy

Barbara Skoczyńska-Prokopowicz, *Společne skutki migracji zarobkowych. Na podstawie opinii mieszkańców Podkarpacia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2018.

Powyższa monografia wpisuje się w główny krąg zainteresowań naukowych wnioskodawczynie – kwestię migracji zarobkowych społeczeństwa polskiego oraz migracji jako takich. Decyzja o podjęciu tego typu badań implikowana jest kwerendą dostępnej literatury naukowej oraz analiz społecznych i politycznych dotyczących obszaru województwa podkarpackiego, wspartą uczestnictwem w spotkaniach organizowanych przez lokalnych decydentów na ten temat (Urząd Marszałkowski, Wojewódzki Urząd Pracy, Prezydent Miasta).

Eksploatacje naukowe wnioskodawczynie w tym zakresie są też ściśle skorelowane z jej działalnością dydaktyczną. Temat ten podejmuje m.in. podczas wykładów (np. *Institucje polityki społecznej*) oraz seminariów dyplomowych dla studentów kierunku *administracja*, specjalność *praca socjalna* w Wyższej Szkole Prawa i Administracji (obecnie Rzeszowska Szkoła Wyższa) w Rzeszowie. Preferowane przez studentów w trakcie tych seminariów za-

równy zagadnienia do dyskusji, jak i wybierane tematy prac dyplomowych, ewidentnie uprawniają do postawienia tezy o niepokojących rozmiarach bezrobocia na terenie Podkarpacia. W zasadzie z wyjątkiem tylko Rzeszowa, mieszkańcy tego województwa, młodzi i starsi, mierzyć muszą się z brakiem pracy i koniecznością szukania jej poza regionem. Decyzje o migracji dotyczą zarówno poszukiwań pracy na terenie kraju, jak i bardzo często za granicą: na terenie Europy (tak przed, jak i po akcesji Polski do Unii Europejskiej) i USA (tradycyjnym szlaku migracji jeszcze mieszkańców Galicji). Poprawa finansowej kondycji takiego pracownika – migranta zarobkowego – zwykle przekłada się na lepszą sytuację jego (jej) rodziny. Niesie też jednak za sobą liczne negatywne skutki uboczne: pogarszanie się stosunków rodzinnych (względem dzieci i współmałżonka), a często rozpad małżeństwa i rodziny. Sytuacja ta domaga się podjęcia działań interwencyjnych instytucji państwowych odpowiedzialnych za politykę społeczną, w zakresie dostosowywania prawa do nowej sytuacji, czy też np. organizacji wsparcia psychologicznego dla członków rodzin osoby migrującej. Zrodził się zatem pomysł przeprowadzenia badań jakościowych i ilościowych dotyczących skutków społecznych zjawiska migracji zarobkowych na Podkarpaciu, a ich wyniki i wnioski stanowią zasadniczą część prezentowanej monografii.

Objęte tym badaniem zjawisko migracyjne stanowi stały komponent historii części dawnej Galicji, a dzisiaj województwa podkarpackiego, podobnie zresztą jak i całej Polski. U jego genezy dostrzec trzeba liczne perturbacje społeczno-polityczne, którym podlegały te tereny, a zwłaszcza spowodowane nimi zacofanie ekonomiczno-gospodarcze. W korelacji z brakiem wielkich inwestycji region ten długo nie mógł rozwijać się nawet w takim nawet tempie, jak reszta, odstającego przecież od najbogatszych państw Europy, kraju. W konsekwencji obszary te zaczęto określać mianem Polski „B”, a nawet „C”, czyli gorszej, peryferyjnej, niebudzącej też szczególnej uwagi władz centralnych.

Był to jednak w przeszłości i jest nim również dzisiaj region dysponujący znaczącym potencjałem ludzkim. Mieszkańcy Podkarpacia charakteryzują się kreatywnością, pracowitością i utrwalonymi przez wieki normami i modelami społeczno-aksjologicznymi, respektującymi pozycję rodziny jako najważniejszej wartości. Brak możliwości rozwoju i polepszenia bytu powodował więc, że Polak z Podkarpacia decydował się na wyjazd do pracy za ocean (wiek XIX i początek XX), do kopalń we Francji czy w Niemczech (po I wojnie światowej), budował Polskę Ludową w czasach PRL, odbudowywał Wrocław czy Warszawę, wydobywał węgiel w kopalniach Górnego i Dolnego Śląska. Jeśli tylko miał jednak taką możliwość wracał do domu rodzinnego, często już z własną rodziną założoną gdzieś w Polsce, ale hołdującą takim samym zasadom odnośnie do wartości relacji rodzinnych. Preferowanie tej zasady miało przełożenie na zwiększanie zasobności całego społeczeństwa oraz specyficznych relacji socjalnych opartych na zaufaniu do wartości rodziny, a mniej do instytucji państwa.

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku transgraniczne przemieszczanie ludności stało się łatwe, ale przez to równocześnie metodologicznie i w zakresie doboru próby trudne do zbadania, szczególnie w wymiarze diachronicznym. Migracja staje się zjawiskiem ukrytym wskutek swej nadmiernej jawności i wszechobecności. Wymaga to komparatystycznego, umożliwiającego obserwację cech latentnych podejścia metodologicznego do badania tego zjawiska. Tematem zainteresowań są migracje badane z perspektywy makrospołecznej. Migracje mogą być zarówno spontaniczne, jak i planowe, czyli uprzednio zaplanowane i przygotowane jako składowa indywidualnej biografii. Badając zjawisko migracji, skupiono się na sposobie postrzegania go przez grupę studentów i skonfrontowaniu wyrażonych opinii z osobami migrującymi. Porównanie miało na celu uzyskanie danych jednostek, dla których decyzje migracyjne znajdują się w sferze potencji poznawczej, i jednostek, które na mocy aktu woli dokonały zmiany biograficznej przez

akt migracji. Przy analizie zjawisk migracji warto wziąć pod uwagę czynniki wypychające, np. brak możliwości znalezienia w kraju dobrze płatnej pracy, oraz przyciągające, dające jednostce chcącej wyemigrować pewną alternatywę.

Pierwsze trzy rozdziały prezentowanej monografii mają charakter eksploracji teoretycznych, kreśląc kontekst dla przeprowadzonych w drugiej części badań własnych. Punktem wyjścia omawianego zagadnienia, jak się wydaje, powinna być charakterystyka w zarysie głównych etapów historii migracji człowieka. W pierwszym rozdziale książki zreferowano kwestię zjawiska migracji w świetle opracowań naukowych i źródeł prawa. Historię migracji można podzielić na osiem okresów, omówionych w pierwszym rozdziale książki, adekwatnie do regulacji prawnych determinujących na przestrzeni wieków kwestie zmiany miejsca zamieszkania na terenach dawnej Polski aż do czasów współczesnych.

W ostatnim okresie, szczególnie istotnym dla tej monografii, pozostając zjawiskiem naturalnym, identyfikowanym od samego początku ludzkiej historii, migracja przybrała wcześniej zupełnie nieznaną skalę i postać. Eskalacji migracji sprzyja znaczny wzrost liczby ludności na świecie, tworzenie się nieznanych wcześniej, globalnych makrostruktur społecznych, rosnący dostęp do informacji i edukacji, a także zwiększona świadomość społeczna o prawie każdego do godnego życia. Decyzji licznych jednostek o zmianie miejsca zamieszkania sprzyja też wciąż ogromna nierówność gospodarcza w niektórych częściach świata i brak stabilności sytuacji politycznej. Decyzje te, często podejmowane spontanicznie, generowane są w pierwszym rzędzie chęcią poprawy sytuacji ekonomicznej migranta i jego rodziny. Ważna jest tu również chęć zapewnienia bezpieczeństwa społecznego i politycznego (osobistego i rodzinnego).

Wraz z podpisaniem układów z Schengen oraz członkostwem Polski w UE otworzyła się perspektywa szeroko rozumianej wymiany kulturalnej oraz wzrosła znacznie możliwość znalezienia lepszej pracy przez Polaków za

granicą. W obliczu skali migracji Polska podjęła kroki w celu kontroli tego zjawiska. Powstały specjalne instytucje zajmujące się emigracją i poszukujące osób, które chcą pracować za granicą (choć nadal występują tu liczne nadużycia i niedociągnięcia). Polityka migracyjna winna też sprzyjać integracji imigrantów w polskim społeczeństwie.

Celem drugiego rozdziału pracy jest zarysowanie wybranych teorii migracji. Ze względu na to, że kwestia migracji stanowi złożony problem: demograficzny, socjologiczny, politologiczny, ekologiczny, kulturoznawczy i ekonomiczny, to ich pełne zrozumienie i wyjaśnienie analizować trzeba kompleksowo, uwzględniając każdą z tych dziedzin. Nawet jeśli zgodzić się z badaczami uznającymi, że zjawisko migracji trudno scharakteryzować w ramach uniwersalnej teorii, wyjaśniającej wszystkie jego aspekty, to zgoda taka nie musi oznaczać rezygnacji z naukowego analizowania tej kwestii. Większość badaczy, rezygnując z idealistycznego maksymalizmu, wyraża bowiem przekonanie, że badając złożoną rzeczywistość emigracji uwzględniać należy ekonomiczne, socjologiczne i demograficzne jej faktory.

Bez większych wątpliwości założyć można, że do dziś nie straciły na aktualności niektóre przynajmniej z siedmiu praw migracyjnych sformułowanych przez E. Ravensteina (1885): złe, represyjne ustawodawstwo, wysokie podatki, szkodliwy klimat, nieprzyjazne środowisko społeczne, a nawet przemoc – wszystko to tworzyło i nadal implikuje przestrzeń do przepływów migracyjnych. Co więcej, niezmiennie istnieje naturalna chęć osoby do życia w możliwie optymalnych warunkach materialnych. Inklinacja ta wynika z transcendentności ludzkiej natury, choć trudno przeoczyć, że w ponowoczesnej rzeczywistości w rozważaniach nad tą kwestią często pomija się tradycyjne analizy dotyczące wyższych uczuć: solidarności społecznej, patriotyzmu, chęci budowy społeczeństwa obywatelskiego i dążenia do idealnego życia społecznego. Przeciętny człowiek chce po prostu żyć w najwygodniejszy dla siebie sposób, a jego celem jest praca warta wysiłków,

dostarczająca wynagrodzenia adekwatnego do niewygórowanych zwykle życiowych potrzeb.

Analizując różne teorie procesów migracyjnych, dojść trzeba do wniosku, że łączy je eksponowanie w nich szczególnej roli czynników ekonomicznych. Warto też podnieść, że tak zwane czynniki przyciągania łączone są z działaniami poszczególnych krajów w doborze osób mających świadczyć pracę. Działania te, we współczesnej formie, przybierają postać oficjalnej zachęty ze strony rozwiniętych krajów europejskich, które w ciągu ostatnich kilku lat, np. w Niemczech, przyczyniły się do katastrofy cywilizacyjnej migrantów, których liczba znacznie przekroczyła oczekiwania zapraszającej strony. Brak zakwaterowania i możliwości podjęcia jakiegokolwiek nawet pracy oraz złe warunki socjalne, w korelacji z niestabilną sytuacją gospodarczą, generują przestrzeń do reakcji ksenofobicznych w obrębie społeczności przyjmującej emigrantów, która w znacznej bowiem części ma również swoje niespełnione i nierealizowalne oczekiwania życiowe. Paralelnie do tej sytuacji otwierają się nowe możliwości dla badaczy analizujących społeczne funkcjonowanie człowieka, choć analizy i próby uzupełnienia teorii ruchu populacji w mikro-, mezo- i makroskali permanentnie podlegają zmianie.

Temat prezentowanej pracy wyznacza przedmiot analiz w ostatnim rozdziale teoretycznym. Postarano się zarysować w nim syntetyczny obraz migracji obywateli Galicji i powojennego polskiego Podkarpacia, uwzględniając cechy charakterystyczne dla tego zjawiska w geopolitycznym kontekście. Zasadnicze jest tu rozróżnienie dwóch modeli społeczności. Pierwszy to społeczność heterogeniczna etnicznie i narodowo, która rozwinęła się z powodu uwarunkowań historycznych (np. w USA, państwie migrantów z całego świata oraz w Wielkiej Brytanii, Belgii, Portugalii lub Hiszpanii, w których napływ migrantów wiąże się z prowadzoną przez wieki polityką kolonialną). Odmiennie funkcjonują społeczności krajów jednorodnych etnicznie, które nie

tylko że nie podlegały napływowi znaczącej migracji, lecz wręcz same „zmu-
szały” swoich obywateli do podejmowania decyzji o wyjeździe.

Na tym ogólnym tle starano się przedstawić zjawisko migracji w szcze-
gólnie interesującej wnioskodawczynię dawnej Galicji, a następnie Podkarpa-
cia. Znalazł się tu paragraf dotyczący historii regionu i jego rozwoju w XX
wieku. Analizując współczesne uwarunkowania społeczno-gospodarcze Pod-
karpacia, zwrócono uwagę na to, że migracja wciąż stanowi tu ważny czynnik
społeczny, polityczny i gospodarczy. W perspektywie dynamicznego rozwoju
regionu można jednak dojść do wniosku, że będzie on dawał w przyszłości
coraz większe możliwości, i to nie tylko rdzennym jego mieszkańcom. Z roku
na rok rośnie bowiem liczba ludzi wybierających Podkarpacie na miejsce zało-
żenia rodziny i podjęcia pracy.

Badania własne

Powyższa prognoza dotycząca trendów migracyjnych na Podkarpaciu
skłaniać będzie do prowadzenia permanentnych eksploracji w tym zakresie.
Odgrywają one istotną rolę także i dzisiaj, stanowiąc cenną informację
o regionie. W tej części pracy pojawi się odniesienie do przedmiotu badań oraz
zakreślonych hipotez badawczych. Analiza dotyczy społecznych skutki mi-
gracji zarobkowych mieszkańców Podkarpacia, a jej celem jest dostarczenie
dającej się zweryfikować wiedzy, umożliwiającej opisanie, zrozumienie i wyja-
śnienie interesujących autorkę zjawisk i procesów oraz przewidywanie wynika-
jących z nich następstw. Zasadniczym celem teoretyczno-poznawczym pracy
jest próba zdefiniowania zjawiska migracji w świetle opracowań naukowych,
sprawdzenie, w jaki sposób kształtowały się migracje z terenu Podkarpacia na
przestrzeni XIX, XX i początku XXI wieku; określenie, na jakich warunkach
prawnych odbywały się wyjazdy z omawianego terenu, ze szczególnym
uwzględnieniem sytuacji politycznej (również w perspektywie historycznej);

sprawdzenie, jaką politykę prowadzą obecnie władze ustawodawcze i wykonawcze w stosunku do osób migrujących, a której celem byłoby zatrzymanie tej części społeczeństwa w kraju; rozpoznanie, jak kształtują się opinie mieszkańców Podkarpacia dotyczące społecznych skutków migracji zarobkowych z uwzględnieniem dwóch grup badawczych: osób, które zdecydowały się wyemigrować z kraju w celach zarobkowych i w chwili obecnej nie przebywają na stałe w Polsce, oraz studentów kierunków pedagogiki, prawa i administracji (trybu stacjonarnego i niestacjonarnego) uczelni rzeszowskich, którzy ze względu na specyfikę swoich studiów są wrażliwi na problemy społeczne i mogą mieć wyrobioną opinię na temat społecznych skutków migracji. Dane statystyczne dotyczące regionu pozwalają przypuszczać, że każdy jego mieszkaniec zetknął się z osobami, które wyemigrowały w celach zarobkowych poza granice kraju. Zebrano też wypowiedzi studentów dotyczące definiowania zjawiska migracji, w tym migracji zarobkowych oraz ich wpływu na funkcjonowanie rodziny.

Dostrzegając możliwość wykorzystania wyników przeprowadzonych badań przez podmioty zainteresowane taką tematyką, autorka sformułowała cel praktyczno-wdrożeniowy: wysunięcie postulatów opartych na przeprowadzonych badaniach i zainteresowanie nimi polityków regionalnych oraz instytucji i osób diagnozujących skalę tego zjawiska i projektujących adekwatne działania naprawcze.

Główny problem badawczy swojej pracy autorka sformułowała w postaci dwóch pytań wynikających z tej tematyki: jakie skutki społeczne niosą za sobą migracje zarobkowe osób, które podjęły taką decyzję?; w jaki sposób oceniają to zjawisko młodzi ludzie, studenci, którzy być może staną przed podjęciem takiej decyzji w najbliższej przyszłości?

Z pierwszego pytania zawartego w problemie badawczym głównym wynikają kwestie szczegółowe: jakiego rodzaju pracę wykonują te osoby; w jaki sposób realizowane są kontakty migrantów z krajem i rodziną?; jak rea-

lizowane są funkcje rodzicielskie?; jak kształtuje się życie kulturalno-towarzyskie tych osób?; w jakim stopniu znajomość języka obcego przyczyniła się do znalezienia pracy i akceptacji w nowym środowisku?

Z drugiego pytania zawartego w problemie badawczym głównym wynikają następujące zagadnienia szczegółowe: jakie są przyczyny i skutki wyjazdów?; jaki wpływ mają wyjazdy jednego lub dwojga rodziców na funkcjonowanie dzieci i kształtowanie ich postaw?; jak realizowane są funkcje rodzicielskie w rodzinach, w których jedno lub oboje rodzice wyemigrowali?; jakie plany na przyszłość ma studiująca młodzież w kontekście zagranicznych wyjazdów zarobkowych?

W swojej pracy autorka sformułowała następujące robocze hipotezy badawcze:

H1. Główne korzyści i konsekwencje migracji są podobnie postrzegane przez badanych w każdym środowisku społecznym, niezależnie od osobistych doświadczeń i planów wyjazdowych.

H2. Mieszkańcy Podkarpacia za korzyści z migracji uznają efekty ekonomiczne, a głównymi jej społecznymi konsekwencjami jest osłabienie więzi rodzicielskich i małżeńskich oraz poczucie samotności i brak wsparcia społecznego.

H3. Ludność regionu Podkarpacia jest świadoma negatywnych konsekwencji procesów migracyjnych, jednak brak ofert zatrudnienia w regionie i czynniki ekonomiczne wzmacniają plany wyjazdów w poszukiwaniu zatrudnienia, pomimo świadomości negatywnych konsekwencji społecznych takiego wyboru.

H4. Młodzież studencka i absolwencka, będąca w okresie rodzinnego usamodzielnienia się, w mniejszym stopniu doświadcza negatywnych społecznie konsekwencji migracji, a silniej odczuwa presję migracyjną z powodu deficytu ofert zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.

Autorka niniejszego opracowania poprowadziła badania w taki sposób, aby wyniki prezentować według zmiennych niezależnych, takich jak płeć czy wiek badanych. Te dane pozyskane z części metryczkowej kwestionariusza ankiety badania I i II posłużyły do scharakteryzowania grup respondentów.

W omawianej monografii zmienną zależną są opinie wybranej grupy mieszkańców Podkarpacia na temat społecznych skutków migracji zarobkowych: przedstawiono skutki migracji zarobkowych w opiniach wybranej grupy mieszkańców Podkarpacia, zarówno migrujących (grupa wybrana w wyniku zastosowania doboru celowo-losowego), jak i tych, którzy obserwują to zjawisko z perspektywy lokalnej i nie wyjeżdżają w celach zarobkowych (grupy wybrane celowo – studenci kierunków pedagogicznych, socjologicznych i pracownicy instytucji wsparcia społecznego).

Zmienne zależne dotyczące opinii osób wyjeżdżających z kraju w celach zarobkowych można pogrupować następująco: rodzaj wykonywanej pracy poza granicami kraju; sposób kontaktów z rodziną pozostającą w kraju; realizowanie funkcji rodzicielskich; kształtowanie się życia towarzyskiego migrantów; wpływ znajomości języka obcego na możliwość znalezienia pracy zgodnej z oczekiwaniami; decyzje rządu polskiego zachęcające do powrotu do kraju.

W drugiej grupie respondentów, liczniejszej, zmiennymi zależnymi były opinie dotyczące: przyczyn i skutków migracji w opinii studentów; wpływu wyjazdu jednego lub dwojga rodziców na funkcjonowanie dzieci i kształtowanie ich postaw w percepcji studentów; realizowania funkcji rodzicielskich w rodzinach, w których jedno lub oboje rodzice wyemigrowali, w opinii badanej młodzieży; planów na przyszłość studiującej młodzieży w kontekście zarobkowych wyjazdów zagranicznych.

Spoleczne konsekwencje migracji znacznie trudniej oszacować niż te ekonomiczne. Można jednak próbować je analizować w odniesieniu do kilku głównych kategorii. Wyjazd zagraniczny powoduje więc poważne następstwa w: funkcjonowaniu rodziny, relacjach małżeńskich, relacjach rodzicielskich,

życiu towarzyskim, osobistej sferze osoby migrującej. Wskaźnikami wykorzystanymi do opracowania wyników badań były odpowiedzi respondentów na pytania zawarte w narzędziach badawczych.

Metodologia badań własnych

Badania społecznych skutków migracji zarobkowej przeprowadzono na podstawie analizy opinii przedstawicieli trzech podgrup mieszkańców Podkarpacia – 96 migrantów; 284 studentów; 61 studentów kursów zaocznych kierunku *Organizacja pracy socjalnej*. Ta trzecia, specjalna grupa respondentów, to dorośli mieszkańcy regionu z większym doświadczeniem życiowym, stażem pracy, a zarazem zawodowo związani często z organizacjami lub stowarzyszeniami publicznymi, zajmującymi się polityką społeczną. Perspektywa analityczna - jakościowa, w postaci szeregu komentarzy i cytowanych wypowiedzi respondentów, pozwala określić sposób postrzegania przyczyn migracji, jej istotne cechy i konsekwencje.

W przedkładanej do oceny pracy główną metodą badawczą pozostaje monograficzna metoda badania problemu społecznego w formie ankiety diagnostycznej. Metodologia badań polegała na realizacji jej celów na poziomie szacunków statystycznych. Metodę badań ilościowych oparto na założeniu, że powinna ona zapewniać wielowymiarowe cechy statystyczne, pozwalające badać, opisywać i wyjaśniać problem. Założono, że stworzona metoda i zestaw narzędzi byłyby odpowiednią metodą gromadzenia informacji (w sensie dokładności i wiarygodności wskaźników i wartości liczbowych).

W celu badania przygotowano materiały i informacje dla respondenta (specjalne arkusze), dzięki czemu spełniono podstawowe wymagania Kodeksu ESOMAR, który stanowi, że udział w badaniu powinien być świadomy i dobrowolny. Respondenci zostali poinformowani o charakterze przedsięwzięcia badawczego. Kontrola jakości zebranych danych i ich ochrona

obejmowały kompleksową ocenę zebranych materiałów opartych na standardach ESOMAR. Zalecenie procedury zapewnienia jakości danych oparto na logicznej kontroli danych. Badania jakościowe opracowano na podstawie koncepcji *długiego trwania* Fernanda Braudela, a także elementów teorii ugruntowanej.

Prezentacja wyników badań własnych

Analiza ankiet grupy pierwszej wykazała, że respondenci, obywatele polscy z województwa podkarpackiego, to osoby świadome konsekwencji migracji na funkcjonowanie własne oraz ich rodzin. Według uzyskanych od respondentów danych głównymi powodami emigracji są przyczyny zawodowe, np. utrata pracy, i rodzinne: pozytywne (np. zawieranie małżeństwa) oraz negatywne (kryzys małżeński).

Największą grupą wśród eksplorowanej populacji są osoby samozatrudnione, w znacznej części w rolnictwie, a więc wykazujące inicjatywę; ich wyjazd to szczególna strata dla gospodarki narodowej. Jeśliby bowiem znalazły satysfakcjonujące warunki do pracy w Polsce, zwłaszcza finansowe, nie wyjechałyby prawdopodobnie za granicę.

Większość respondentów grupy tzw. migrantów (grupa 1) ma stałą pracę za granicą. Z jednej strony ma to pozytywne konotacje, z drugiej niepokojące, ponieważ można domniemywać, że większość z nich nie zamierza wracać do kraju.

Ponad 3/4 ankietowanych wykonuje swoją pracę legalnie. Nieoficjalna praca dotyczy co piątego respondenta. To, iż większość (prawie 60%) respondentów nie miała zagwarantowanej pracy podczas podejmowania decyzji o wyjeździe, wskazuje na dużą migracyjną determinację Polaków, wynikającą prawdopodobnie z powodu niemożności zarabiania wystarczającej ilości pieniędzy we własnym kraju. Godna uwagi jest zaś, ujawniająca się w tych bada-

niach, duża przedsiębiorczość i pomysłowość polskich emigrantów, którzy potrafili niemal *ad hoc* znaleźć pracę w obcym kraju. Zbliżony jest odsetek osób, które pracują zgodnie z wykształceniem zawodowym, i tych, które w swojej pracy nie wykorzystują wyuczonych kwalifikacji.

Ewidentnym potwierdzeniem zwiększonych możliwości finansowych respondentów, dzięki podjęciu emigracyjnej pracy, jest wykazywanie przez prawie połowę z nich oszczędności oraz wspieranie materialne przez znaczną ich część swoich rodzin w kraju.

Respondenci deklarują też, że często odwiedzają Polskę. Co trzeci robi to raz w miesiącu, taki sam procent raz na dwa miesiące, co trzeci respondent przybywa do kraju co najmniej raz w roku. Odpowiedzi na to pytanie mogą nie odzwierciedlać oczywiście faktycznej częstotliwości wizyt Polaków pracujących za granicą w ojczyźnie, gdyż sondaż przeprowadzono wśród osób, które tu właśnie przyjechały. W rzeczywistości więzi z krajem prawdopodobnie są słabsze. Osoby odpowiadające na to pytanie twierdzą, że ich wizyty zwykle trwają kilka dni. Większość pracujących za granicą wskazywała, że krewni tam ich nie odwiedzają.

Wymieniając sposoby spędzania czasu podczas pobytu w Polsce, respondenci wskazali w pierwszym rzędzie na zabawy z dziećmi i oglądanie „telewizji”. W dalszej kolejności respondenci stwierdzili, że zajmują się domem i zakupami.

Kolejne ważne pytanie dotyczyło wpływu migracji zarobkowej na relacje rodzinne. Dominują tu neutralne odpowiedzi: prawie połowa respondentów wskazuje, że nic się tu nie zmieniło; według 13% relacje rodzinne poprawiły się, ale wiele osób stwierdziło, że się pogorszyły. Inne odpowiedzi z zaproponowanej listy wybierano sporadycznie. Warto zauważyć, że tylko co piąty z pytanych o decyzję w sytuacji, gdyby rodzina zdecydowanie nalegała na jego/jej powrót do kraju, udziela odpowiedzi twierdzącej (tak, wróciłbym, wróciłabym). Z jednej strony świadczy to, zdaniem autorki badania, o osłabie-

niu relacji emocjonalnych z rodziną, z drugiej zaś o złej opinii polskich migrantów na temat sytuacji na rynku pracy w Polsce. Niemniej jednak to właśnie rodzina respondentów wymieniana jest jako główny i zasadniczo jedyny przytaczany argument, mogący przekonać ich do powrotu do kraju. Połowa respondentów nie znalazła żadnych argumentów za powrotem, na przykład tęsknota za domem. W kwestii utrzymania pozytywnych relacji rodzinnych, respondenci wymieniają wiele okoliczności, a najczęściej jest to deklaracja gotowości do dłuższego przebywania z rodziną, rozmowy, dzielenia się obowiązkami itp.

Większość respondentów uważa swoje życie społeczne za zadowalające. Nie skarżą się oni na samotność. Prawie wszyscy mają znajomych, a wielu twierdzi, że ma przyjaciół. Niestety, znaczna część respondentów nie odpowiedziała na pytanie o kraj pochodzenia i obywatelstwo ich znajomych i przyjaciół. Osoby, które udzieliły takiej odpowiedzi, wskazują, że przeważają kontakty z Polakami, znacznie mniejsza liczba respondentów utrzymuje kontakty z obcokrajowcami, niewielki odsetek osób nawiązało zupełnie nowe znajomości.

Badanie dostarczyło również informacji na temat kompetencji językowych (znajomość języka obcego) polskich migrantów. Połowa respondentów oceniła swoją znajomość języka obcego przed emigracją jako dobrą. Około jeden na pięciu udzielił negatywnej odpowiedzi na to pytanie: zdecydowali oni o wyjeździe bez znajomości języka kraju, do którego się wybierali.

Respondenci widzą zalety możliwości porozumiewania się w języku obcym i mogą je wymieniść, tylko 7% badanych nie odpowiedziało na to pytanie. Najczęściej znajomość języka kojarzą z możliwością znalezienia lepszej pracy. Deklarują, że wpływa to również na akceptację wśród znajomych i umożliwia korzystanie z mediów (telewizja, prasa).

Badania pokazują, że ankietowani mają wysoką samoocenę, uważają się za lubianych i docenianych w swoim emigranckim środowisku.

Ponad 60% respondentów, co ważne, jest zadowolonych z decyzji o migracji, cztery razy mniej ma inne zdanie, co czwarty nie odpowiedział na to pytanie.

Większość respondentów negatywnie ocenia politykę polskiego rządu, mającą na celu zachęcanie migrantów do powrotu do kraju. Jednak więcej niż jeden na trzech respondentów wypowiada się pozytywnie na ten temat.

Obszerne materiały analityczne dostarczyła również druga część badań własnych. Na pytania zawarte w tej ankiecie odpowiedzieli studenci rzeszowskich szkół wyższych (Uniwersytetu Rzeszowskiego i Wyższej Szkoły Prawa i Administracji), którzy studiowali na wydziałach prawa i administracji, pedagogice oraz zarządzaniu, studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Badanie objęło 284 osoby, które wyraziły opinię na temat emigracji zarobkowej na podstawie obserwacji swojego najbliższego otoczenia, a także opisały swoje plany zawodowe i rodzinne, dotyczące pobytu w kraju lub jego opuszczenia.

Ponad 80% respondentów zna kogoś ze swojego najbliższego otoczenia, który wyemigrował w poszukiwaniu pracy za granicę. Według ankietowanych najczęstszą przyczyną emigracji jest niezdolność do znalezienia pracy w kraju (prawie 90% odpowiedzi). Równie ważnym czynnikiem jest potrzeba zarobienia większej ilości pieniędzy (niż te, które można zarobić na miejscu), aby zapewnić godne życie sobie i rodzinie. Według opinii respondentów ich rodziny na ogół popierają decyzję o wyjeździe za granicę w celu zarobienia pieniędzy. Emigracja poprawia bowiem także ich sytuację finansową. Odpowiedzi udzielili prawie wszyscy respondenci.

Emigracja zdecydowanie wpływa na małżeństwo i relacje między najbliższymi członkami rodziny. Nie sprzyja ona utrzymywaniu więzi rodzinnych i stanowi zagrożenie dla małżeństwa: takie opinie wyrażają respondenci z tej badanej grupy. Ogromnym problemem związanym ze zjawiskiem emigracji zarobkowej są dzieci pozostające w kraju bez opieki rodzicielskiej. We-

dług respondentów, pozostając z dala od rodziców, mają prawo czuć się opuszczone przez bliskich, nawet jeśli zwykle akceptują emigrację rodziców i korzystają z lepszych warunków materialnych. Co piąty respondent uważa, że pomimo wyjazdu każdy rodzic może zająć się dzieckiem. Jednak zdecydowana większość jest świadoma, że tylko jeden z nich, ten pozostający w kraju, w pełni angażuje się w obowiązki rodzicielskie. Połowa respondentów uważa, że odejście rodziców wpływa na funkcjonowanie dziecka również w wieku dorosłym. Jest to czynnik, który potwierdza długoterminowe skutki emigracji zarobkowej dla funkcjonowania rodziny i społeczeństwa. Najczęściej cytowaną konsekwencją emigracji zarobkowej rodziców było powtórzenie tego modelu rodziny przez dzieci w ich dorosłym życiu. Poważną konsekwencją dla dziecka z rodziny emigrantów jest brak przykładu małżeństwa i rodzicielstwa, co może sprzyjać problemom w związkach, które utworzy samo w przyszłości. Niektórzy respondenci zwracają uwagę na pozytywny wpływ emigracji na dzieci. Uważają, że taka sytuacja życiowa uczy dziecko większej niezależności, daje mu możliwości lepszego rozpoczęcia samodzielnego życia. Dla większości uczestników badania pojęcie „eurosieroty” nie jawiło się jako nowe. Połowa z nich jest zdania, że termin ten można przenieść na wszystkie dzieci, których rodzice wyjechali za granicę, aby zarobić pieniądze. Motywowali tę opinię tym, że podobnie jak sieroty biologiczne, tak zwane eurosieroty pozostawia się bez rodzica, który wyemigrował w poszukiwaniu pracy. Często są one wychowywane przez dziadka i babcię, dlatego rodzina jako całość nie funkcjonuje prawidłowo (nie spełnia swojej roli socjalizacyjnej i edukacyjnej). Niemal co trzeci respondent uważał jednak, że nazwa „eurosierota” jest nadużywana. Dzieci nadal mają przecież rodziców, którzy „często wyjeżdżają z Polski tylko na sezon”.

Emigracja w znacznym stopniu dotyka też małżonków. Separacja sprawia, że komunikują się oni ze sobą głównie telefonicznie lub przez komunikatory internetowe. Tylko co dziesiąty respondent uważa, że wyjazd małżonka do pracy za granicą nie wpływa na jego życie osobiste.

Według połowy respondentów wyjazd na emigrację nie ma wpływu na nadużywanie alkoholu przez członków rodziny. Przeciwnego zdania byli ci, którzy twierdzili, że tęsknota za domem może sprzyjać picciu alkoholu. Co dziesiąty respondent uważa alkoholizm za konsekwencję emigracji małżonki/a. Respondenci uważają, że i dzieci bez odpowiedniej opieki często zaczynają przyjmować stymulanty. Przyczyną uzależnień pojawiających się u dzieci i małżonków jest tu poczucie samotności, a także (szczególnie w stosunku do dzieci) braku odpowiedniej kontroli rodzicielskiej.

Połowa badanych rozważa możliwość wyjazdu za granicę, np. po ukończeniu studiów. Głównym motywem ewentualnej emigracji jest brak wiary w możliwość znalezienia pracy w Polsce (prawie dwie trzecie osób przytacza ten argument). Wielu uważa, że tylko pracując za granicą może podnieść standard życia i stać się niezależnymi (np. kupić mieszkanie). Co dziesiąty nie może uzasadnić swojej decyzji. Ludzie, którzy zdecydowanie nie planują w przyszłości żyć poza granicami Polski, zwykle nie chcą się przenieść z rodzinami lub znaleźli już akceptowalną dla siebie pracę w kraju. Ponad połowa osób nie potrafi uzasadnić swojego negatywnego nastawienia do podróżowania za granicę do pracy. Ponad połowa osób planujących opuścić kraj podjęła już pewne kroki w tym kierunku. Uczy się języka obcego na kursach lub/i przygotowuje się do wykonania określonej pracy, ucząc się zawodu.

Respondenci zostali również poproszeni o wskazanie czynników, które kojarzą im się z wyjazdem za granicę w celu podjęcia pracy. W opiniach dominował pozytywny wizerunek zjawiska emigracji zarobkowej (prawdopodobnie ze względu na młody wiek większości uczestników badania). Zwrócili oni uwagę na możliwość pozyskania zasobów materialnych, a także na zdobycie doświadczenia i niezależności.

Zjawisko migracji zyskuje akceptację ogółu. Pozwala to (z psychologicznego punktu widzenia) podnieść status materialny i społeczny osób, które zdecydowały się na wyjazd: zapewniają sobie i swoim rodzinom warunki

spełniające ich oczekiwania życiowe. Osoby te podkreślają zadowolenie z decyzji oraz z dumą stwierdzają, że pracują legalnie, na podstawie umów o pracę z pełnym ubezpieczeniem emerytalnym, ubezpieczeniem zdrowotnym i ubezpieczeniem społecznym.

Młodzi ludzie, którzy są jeszcze na początku drogi życiowej, biorą również pod uwagę możliwość emigracji z kraju (zwykle natychmiast po ukończeniu studiów lub w trakcie studiów). Uzasadnieniem jest to (w ich opiniach), że w Polsce nie ma dla nich pracy, która dawałaby satysfakcjonujące wynagrodzenie. Respondenci wskazują też na: zmuszanie do pracy bez umów oficjalnych lub na tzw. śmieciowych umowach, niegwarantujących w przyszłości emerytury i ubezpieczenia społeczno-zdrowotnego. Praca poza krajem daje perspektywę poprawy warunków ekonomicznych, wynajmu lub zakupu własnego domu, a więc założenia rodziny i życia bez ograniczeń finansowych i przy wsparciu państwa skierowanego do młodej rodziny z dziećmi.

Prawie wszyscy, łącznie z uczestnikami tego badania, mają w swoim otoczeniu osoby, które wyemigrowały, radziły sobie z trudnościami, pracowały (legalnie), mogą sobie pozwolić na normalne funkcjonowanie społeczne, mogą wspierać rodziny, oszczędzać i cieszyć się małymi codziennymi przyjemnościami.

Z kolei studenci studiów niestacjonarnych na kierunku administracja o specjalności organizacja pracy socjalnej zostali poproszeni o napisanie, w jaki sposób definiują pojęcie migracji oraz przedstawienie własnej opinii na temat badanego zjawiska. Podkreślali oni negatywny wpływ wyjazdu jednego z rodziców na funkcjonowanie rodziny, problemy szkolne dzieci, zaburzenia postrzegania świata i rozpad systemu wartości oraz wskazywali na konieczność reagowania władz państwowych na zwiększającą się falę zjawiska tak, aby zatrzymać ludzi w kraju. Często odnosili się do osobistych doświadczeń życiowych.

Wnioski z przeprowadzonych badań

Przeprowadzone badania pozwoliły na sformułowanie wniosków i postulatów wyartykułowanych w podsumowaniu części badawczej pracy. Kontrola przepływów migracyjnych wymaga różnych środków stosowanych przez państwo, a i polityka skierowana na zatrzymanie pracownika w Polsce winna być wieloaspektowa. W tym zakresie należy zwrócić uwagę na: opracowanie programów szkoleniowych, które dałyby perspektywę pracy w kraju; regulację prawa pracy, w szczególności dotyczącego absolwentów szkół średnich i wyższych; organizację możliwości pracy stażowej połączonej z jej kontynuacją; regulację zasad przynależności do grup zawodowych (tzw. zaszeregowanie) i poziomu wynagrodzeń (grup taryfowych), a także minimalizację różnic między nimi (Polska jest jednym z tych krajów Unii Europejskiej, w których różnica w dochodach jest ogromna i rośnie); prowadzenie polityki mieszkaniowej ukierunkowanej na budownictwo komunalne, pozwalające młodej rodzinie wynająć tanie mieszkanie. Są to środki, które sprawiłyby, że migracja zarobkowa wydawałaby się mniej atrakcyjna niż praca we własnym kraju.

Sytuacja w globalnym świecie jest dynamiczna, rok 2020 przynosi zmiany, wymuszające modyfikację zamiarów ludzkich, które dotyczą zmiany miejsca zamieszkania (pandemia coronovirusa, kryzys gospodarczy z tym związany, zamknięte granice i brak możliwości przemieszczania się); nie należy jednak mieć wątpliwości, że migracje to kontinuum: niezmiennie wraca zasada ekonomicznego impulsu do poszukiwania lepszych warunków życia. U genezy migracji wciąż będą leżeć uwarunkowania geopolityczne czy nawet klimatyczne – ludzie uciekają z terenów, które nie zapewniają możliwości wyżywienia rodziny i zapewnienia jej godnych warunków życia. Ta ostatnia uwaga dotyczy również, w dalszym ciągu, obywateli państwa polskiego.

W ramach współczesnej systematyki socjologii istnieje autonomiczna subdyscyplina – socjologia migracji i polityka ludnościowa, związana głównie z socjologią anglosaską. Przedmiot jej badań obejmuje przede wszystkim konsekwencję procesów migracyjnych na strukturę społeczną, rynek pracy, dyfuzję kulturową itd., dowodzi złożoności problemu, a jednocześnie jego aktualności dla socjologii oraz społecznego *praxis*. Socjologiczna siatka pojęciowa, stanowiąc jeden z wyrazów autonomizacji subdyscypliny, rozwija eksplikacyjne modele heurystyczne rozumienia mechanizmów zmiany społecznej przez pryzmat przepływów ludnościowych od poziomu makrospołecznego do poziomu prowadzącego do ukształtowania nowych sensów i znaczeń, niejako rewaloryzacji świata społecznych interakcji.

Prekursorskie względem podjętego tematu, zasadnicze inspiracje wynikały z zainteresowania procesami formowania współczesnego regionalnego rynku pracy wraz z powstawaniem regionalnej polityki konsolidacji kapitału społecznego, które uczyniły zasadne podjęcie socjologicznej interpretacji problematyki migracji w świadomości społecznej. Migracja stanowi podstawowy element (de)konstruowania i podtrzymywania nowoczesnego rynku pracy w obszarach transgranicznych, jest czynnikiem demobilizacji lub mobilizacji lokalnego kapitału społecznego. Tym większej wagi nabierają próby teoretycznego i empirycznego przeanalizowania zjawiska i przedstawienia istniejących koncepcji.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Wnioskodawczynie w ramach swojej pracy naukowo-badawczej współpracuje aktywnie z wieloma krajowymi oraz zagranicznymi instytucjami naukowymi, realizując różnego rodzaju projekty i wydając publikacje. Dzięki nawią-

zanym naukowym relacjom z uznanymi naukowcami ze znacznej liczby ośrodków, mogła poszerzać, w różnych sferach, swoje kompetencje badawcze.

Program Erasmus+ w semestrze zimowym 2014/15 staż naukowo-dydaktyczny Hochschule Bremen

Hochschule Bremen to jednostka kształcąca studentów – obywateli niemieckich oraz licznych migrantów z całego świata, mających prawo do nauki na szczeblu szkolnictwa wyższego w Niemczech. Wnioskodawczyni zainteresowała się tu kwestią zdobywania kwalifikacji zawodowych i atrakcyjnej pracy przez studentów oraz wsparciem, jakim są tu tutorzy, osoby z grona studentów wyróżniające się wiedzą i zdolnościami pedagogicznymi, ugruntowanymi podczas zajęć w Szkole Tutorów przy Hochschule Bremen. Wnioskodawczyni przeprowadziła hospitację zajęć w tej Szkole.

Drugi ważny krąg badań prowadzonych w Bremie dotyczył zasad i realizacji polityki społecznej ukierunkowanej na wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem, szczególnie bezrobociem i jego skutkami. Bremen, miasto i jednocześnie tzw. Land od lat boryka się z tym problemem. W wyniku transformacji z lat 90. XX wieku (upadek przemysłu stoczniowego) oraz znacznemu wzrostowi migracji znaczna część rodzin utraciła możliwość zarobkowania bądź miała trudności ze znalezieniem pracy.

W ramach stażu, przy wsparciu byłego ministra rządu Bremen, pracownika HB prof. dr. Jürgena Hartwiga, wnioskodawczyni udało się zweryfikować i zanalizować liczne dane, przeprowadzić wywiady z pracownikami, wziąć udział w seminariach.

Efektem tego stażu było zaproszenie wnioskodawczyni do udziału w eksperymentalnej publikacji:

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Associations, Foundations and public benefit organizations in Poland Implementation of task within cooperation of public admin-*

istration and citizens. [w:] Hartwig J., Kroneberg D.W. (hrsg.) Praxis Bürgerkommune: Bürgerbeteiligung – Bürgernähe – Bürgerengagement. Berlin: LIT, 2015, s. 233–250; której współautorami byli wybitni naukowcy i praktycy (członkowie rządów krajowych lub lokalnych z zakresu polityki społecznej państwa z Niemiec, Szwecji, Holandii i Finlandii oraz zgoda prof. J. Hartwiga (HB– Hochschule Bremen) na wzięcie udziału w pracach komitetu naukowego w roczniku wydawanym w Uniwersytecie Rzeszowskim *Myśl o wychowaniu: teorie i zastosowania edukacyjne*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2013, ss. 421.

Staż naukowo-dydaktyczny w Universidad Zaragoza (30.03.2015–29.05.2015)

W ramach Programu Erasmus+, w semestrze letnim 2014/15 wnioskodawczyni odbyła staż naukowo-dydaktyczny w Universidad Zaragoza, Departamento de Ciencias de la Education. Pobyt zaowocował wciąż trwającą współpracą z tą uczelnią oraz pozwolił nawiązać współpracę z innymi placówkami naukowymi na terenie Hiszpanii. Potwierdzeniem tego jest:

- zaproszenie do Komitetu Redakcyjnego wydawnictwa UR *Kultura – Przemiany – Edukacja. Myśl o wychowaniu. Teorie i zastosowania edukacyjne* (2015) profesora Universidad Zaragoza, Departamento de Ciencias de la Education dr. Juana Ramona Soler Santaliestrę (dziekana Wydziału Pedagogicznego UZ),
- zaproszenie do publikacji artykułów pracowników naukowych tegoż Uniwersytetu (prof. Iciar Nadal, prof. Rebeca Soler i inni),
- opieka organizacyjno-metodologiczna nad gośćmi z UZ w Uniwersytecie Rzeszowskim w latach 2015–2019,
- udział w pracach organizacyjnych i badawczo - dydaktycznych gremiów naukowych w Hiszpanii; szczególnie istotne wydaje się uczestnic-

two w XIII Congreso Internacional de Education e Innovacion. Inclusion, Tecnologia y Sociedad w terminie 18–20 grudnia 2019 (Departamento de Didactica y Organizacion de la Univesidad de Granada), pod kierownictwem Dr. Jose Antonio Martina Marina (Director del Congreso CIEI2019) i Dr. Juana Manuela Trujillo Torresa (secretario del Departamento de Didactica y Organizacion Escolar de la Universidad de Granada). Kongres promował możliwości zdalnego nauczania, a uczestniczyli w nim naukowcy z wydziałów pedagogicznych, ekonomicznych, nowych technologii i nauk społecznych z Uniwersytetów w Hiszpanii (Granada, Ceuta, Melilla). Wnioskodawczyni miała w tym evencie udział organizacyjny oraz prezentowała własną koncepcję korzystania z pomocy dydaktyczno-naukowych w formie elektronicznej na podstawie wprowadzonej na jej wniosek i według jej koncepcji pomocy informacyjno-dydaktycznej w Uniwersytecie Rzeszowskim w Centrum Języków Obcych (obecnie Studium Języków Obcych) *e-dydaktyka* (omówione w części autoreferatu dot. osiągnięć dydaktycznych).

- staż dydaktyczno-naukowy obejmował spotkania z gronem naukowo-dydaktycznym Wydziałów: Pedagogicznego, Psychologii i Socjologii, seminaria i zajęcia dydaktyczne ze studentami studiów I. stopnia na tematy związane z polityką społeczną, funkcjonowaniem społecznym studentów z niepełnosprawnością, szeroko pojętą migracją oraz wynikającymi z niej wyzwaniem dla organizacji i instytucji państwa, w tym szkolnictwa w kontekście międzynarodowym, seminaria, warsztaty i zajęcia dydaktyczne ze studentami omawiające polską politykę społeczną skierowaną na organizację edukacji na wszystkich szczeblach nauczania i uczenia się (w tym na rolę Uniwersytetów Trzeciego Wieku, instytucji niepopularnej w Hiszpanii), warsztat praktyczny w prowadzeniu zajęć z młodzieżą akademicką, udział w pracach badawczych grupy ETENOEDU (nowoczesne metody nauczania), przygotowanie ar-

tykułów naukowych opartych na analizie kulturowych przemian społecznych w Hiszpanii i Polsce, polityki społecznej państwa, opublikowanych później w punktowanych czasopismach naukowych.

W ocenie pracowników UZ wnioskodawczyni wykazała się bardzo dobrymi umiejętnościami językowymi (znajomość języka angielskiego i podstawy języka hiszpańskiego), bardzo dobrą adaptacją w środowisku pracowników i studentów UZ, komunikatywnością i umiejętnością przekazywania wiedzy zarówno skomplikowanej, jak i z zakresu codziennego życia, które znalazły odzwierciedlenie w opublikowanych później artykułach naukowych.

Staż na Ukrainie (Katedra Socjologii Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu im. Ivana Franko) oraz współpraca z ośrodkami w Drohobyczu i Lwowie (02.06 2017 – 20.06 2017)

W ramach stażu wnioskodawczyni przeprowadziła wykład naukowy dla studentów studiów II stopnia Wydziału Historycznego: *Wybrane aspekty migracji zarobkowych mieszkańców Galicji. Perspektywa historyczna*. Dokonała również badania sondażowego w formie ankietowej i wywiadów wśród studentów I roku Wydziału Historycznego na temat „Nowoczesne procesy migracyjne młodych ludzi do krajów europejskich; szanse i problemy” (forma zdalna; maj 2017).

Zaprezentowała założenia napisanego z jej inicjatywy i we współpracy z doc. Ivanną Luchakivską z Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Ivana Franko w Drohobyczu podręcznika naukowo-dydaktycznego *Prawo ukraińskie. Teksty, źródła, tłumaczenia. Podręcznik naukowo-dydaktyczny dla studentów prawa, administracji i nauk społecznych*. Rzeszów, wyd. I (2016), wyd. II (2018).

Poprowadziła seminarium dla studentów IV roku socjologii (Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franko) o praktycznym zastosowaniu materiałów źródłowych ujętych w wyżej wymienionym podręczniku. Dzięki

przemysłanej strukturze zawierającej akty prawne, komentarze oraz pytania problemowe i obszerne słowniki specjalistyczne z zakresu prawa, administracji i nauk społecznych w języku polskim, ukraińskim i angielskim podręcznik ten służy za pomoc dydaktyczną dla studentów. Jest też wykorzystywany w szkoleniach pracowników m.in. służb celnych i granicznych w Polsce i na Ukrainie.

Zorganizowała spotkanie z ukraińskimi studentami II i III roku w UR na temat propagowania i organizacji studiów w ramach programu Erasmus+ na lata 2018 – 2019. Przeprowadziła konsultacje i zajęcia praktyczne odnośnie do pisania projektów w ramach grantów europejskich programów przeznaczonych dla studentów Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Ivana Franko (kwiecień 2017).

W 2017 przeprowadziła badanie ankietowe wśród mieszkańców Lwowa, Drohobycza i Truskawca oraz 4 powiatów na temat migracji Ukraińców do Polski do pracy w latach 2016–17. W organizacji badań brali udział studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu w Drohobyczu im. I. Franko.

Przygotowała i poprowadziła warsztaty dla doktorantów oraz młodych naukowców na temat migracji społecznych, z uwzględnieniem socjologicznych i ekonomicznych aspektów zjawiska, opierając się na opinii mieszkańców Podkarpacia (Polska) oraz przygranicznych obszarów: Mosty, Horodok i Starosambir obwodu lwowskiego (wrzesień 2019; badanie ankietowe podczas stażu stacjonarnego w roku 2017 wśród mieszkańców Lwowa, Drohobycza i Truskawca na temat migracji Ukraińców do Polski w latach 2016–17).

Dzięki temu pobytowi stażowemu wnioskodawczyni nawiązała wciąż trwające kontakty naukowe z ukraińskimi naukowcami. Niezmiennie współpracuje m.in. z kierownikiem wspomnianego stażu p.o. dyrektorem Katedry prof. dr hab. N. W. Kovalisko, dyrektorem Katedry dr hab. Svietałaną Szczudło, dziekanem Wydziału Historii prof. Leonidem Timoszenko).

Efektom stażu są też działania o charakterze naukowo-organizacyjnym:

- koordynacja spotkań naukowych odbywających się w Uniwersytecie Rzeszowskim z pracownikami naukowo-dydaktycznymi uczelni partnerskiej Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im I. Franko w Drohobyczu, w tym z jego władzami;
- konsultacja naukowa przy pisaniu pracy magisterskiej mgr Andriya Karamana z Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej – *Współczesna migracja zarobkowa Ukraińców do Polski* (grudzień 2019) oraz współpraca z konsultantem merytorycznym ds. pracy naukowej i metodycznej dr hab. Olgi Senkiv z Wydziału Języków Obcych DDPU;
- czynny udział w spotkaniach i dyskusjach organizowanych przez ośrodki naukowe i władze polityczne różnego szczebla Forum Ukraina – Polska (lata 2018, 2019, 2020); panel na temat migracji zarobkowej.

Efektom współpracy z partnerami naukowymi na Ukrainie są artykuły wydane w czasopiśmie tamtejszej uczelni: Gileya, objętym międzynarodowym indeksowaniem Google Scholar; EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services, USA) EBSCO InfoBase Index (Indie); RINC (Rosja).

Praca na rzecz realizacji praw człowieka znalazła swoje odzwierciedlenie w przyznaniu wnioskodawczyni Dyplomu Ukraińskiej Akademii Nauk (2019).

Staż naukowo-dydaktyczny w Katedrze Socjologii Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku w okresie 01.01.2018 – 1.06.2019 r.

Na podstawie pisma polecającego od J.M. Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, prof. dr. hab. S. Czopka do Rektora Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego, prof. dr. hab. A. D. Korola wnioskodawczynię przyjęto na staż akademicki w Katedrze Filozofii i Nauk Społecznych Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego (BGU, Mińsk, Republika Białoruś), gdzie współpracowała z kierownikiem Katedry Socjologii prof. dr. hab. A. N. Danilovem oraz kie-

rownikiem Katedry Filozofii Kultury prof. dr. hab. A. A. Legchylinem, pro-
dziekanem ds. naukowych.

W trakcie 18-miesięcznego stażu naukowego wnioskodawczynie podjęła
różne działania o charakterze organizacyjno-badawczym:

- zapoznała się z pracami naukowymi pracowników naukowo-
dydaktycznych Katedry i realizowanymi tu europejskimi projektami
naukowo-dydaktycznymi;
- uczestniczyła w seminariach Katedry Filozofii i Socjologii BGU oraz wy-
głosiła referat o migracji zarobkowej obywateli polskich z uwzględnieniem
uwarunkowań demograficznych Podkarpacia. Poprowadziła warsztaty
dla doktorantów Katedry Socjologii na temat badań socjologicznych ja-
kościowych i ilościowych;
- staż przyniósł wymierny efekt w postaci artykułów opublikowanych
w czasopismach naukowych z Listy Wyższej Komisji Atestacyjnej Re-
publiki Białoruś:
 - *Společne konsekwence migracije zarobkovej mladzieży Podkarpacia*, Biu-
letyn Uniwersytetu Brzeskiego 2 (2018), s. 158–165;
 - *Migracja zarobkowa z Ukrainy do Polski: historia i stan obecny* /
Journal of BSU. Socjologia 2 (2018), s. 151–161.

Wnioskodawczynie wystąpiła również z prezentacją na Międzynarodo-
wej Konferencji Naukowo-Praktycznej nt. *Technologie społeczne w globalizującym
się świecie: teoria i praktyka*, 21–22. 11.2018, Mińsk, BGU.

(«Социальные технологии в глобализирующемся мире: теория
и практика», 21–22. 11. 2018, Минск, БГУ).

Na podstawie wyników badań prowadzonych podczas stażu wniosko-
dawczynie opublikowała artykuł:

- *Specyfika periodyzacji prawnej regulacji migracji (na przykładzie Polski)*, [w:]
Technologie społeczne w globalizującym się świecie: teoria i praktyka,
21–22. 11.2018, BGU. – Mińsk: RIVSH, 2018, s. 60–62.

Wnioskodawczynie w języku rosyjskim przeprowadziła szerokie konsultacje z czołowymi ekspertami w dziedzinie socjologii z Katedry Socjologii BGU dotyczące tematu rozprawy doktorskiej *Spoleczne skutki migracji mieszkańców Podkarpacia: aspekt socjologiczny*.

- w ramach stażu wnioskodawczynię skierowano do Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu Technologicznego (BDTU), gdzie współpracowała z Katedrą Ekonomii kierowaną przez prof. dr hab. Irinę Novikową, zajmującą się problematyką globalizacji we współczesnym świecie, w tym problemem migracji zarobkowych. W zjawisku tym, występującym również w Republice Białoruś, widzi się wprawdzie dążenie do zapewnienia ekonomicznej egzystencji wielu rodzin, ale i drenaż zasobów intelektualnych społeczeństwa białoruskiego. Prof. I. Novikova bardzo pozytywnie zrecenzowała materiały badawcze do przygotowywanej wtedy monografii *Spoleczne skutki migracji zarobkowych. Na podstawie opinii mieszkańców Podkarpacia*.

Dzięki rekomendacji władz uczelni BDTU wnioskodawczynię zaproszono do udziału i wygłoszenia w języku rosyjskim referatu na Międzynarodowej Naukowo – Praktycznej Konferencji nt. *Korporacyjna społeczna odpowiedzialność i etyka biznesu* zorganizowanej w dniach 28–29 maja 2020 w Moskwie w formie on-line przez Uniwersytet Finansów przy Rządzie Federacji Rosyjskiej. Referat *Perspektywy migracyjnej polityki Polski: założenia polityki rządowej i priorytetu biznesu* przedstawiła w panelu *Wkład wielkiego biznesu w rozwój społeczności lokalnych*.

Współpraca w wymiarze krajowym i międzynarodowym z Katedrą Stosowanych Nauk Społecznych Politechniki Śląskiej

Z jednostką tą wnioskodawczynie współpracuje niezmiennie od roku 2013. W ramach tej kooperacji uczestniczy w cyklicznie organizowanych tam

międzynarodowych konferencjach. Uzyskała rekomendacje do współpracy z Katedrą Socjologii i Ekonomiki Pedagogicznego Uniwersytetu Państwowego w Krywiji Rig'u w osobie prof. dr hab. Alli Lobanovej. Efektem tej współpracy jest m.in. publikacja *Obraz migracji w opiniach polskiej młodzieży* (s. 156–163) w indeksowanym czasopiśmie *Socialni technologii. Aktualni problemy teorii ta praktiki*, wyd. 83, Zaporoshie, KPU 2019.

Uczestniczyła w V Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji nt. *Spoleczeństwo informacyjne i przyroda. Wektory interakcji* organizowanej cyklicznie przez Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy oraz liczne uczelnie ukraińskie i Politechnikę Śląską (Katedra Stosowanych Nauk Społecznych), (8–9 listopada 2019), gdzie wygłosiła po rosyjsku referat: *Obraz migracji w opiniach polskiej młodzieży*.

Pozostałe publikacje dotyczące migracji i zjawisk nią implikowanych:

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Zjawisko eurosieroctwa w świetle badań statystycznych i opiniach społecznych*. Kultura, Przemiany, Edukacja. Rzeszów 2015, t. 3, s. 168–177.

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Migration as a contemporary social problem from the perspective of theoretical scientific considerations and research exploration*. Kultura, Przemiany, Edukacja. Rzeszów 2016, t. 4, s. 125–135.

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Wybrane aspekty zjawiska migracji w świetle opracowań naukowych, danych statystycznych i w opiniach społecznych*.

[w:] Kuzior A. (red.): *Globalne konteksty poszanowania praw i wolności człowieka: nowe problemy i wyzwania: praca zbiorowa*. Zabrze: Katedra Stosowanych Nauk Społecznych. Wydział Organizacji i Zarządzania. Politechnika Śląska, 2016, s. 259–270.

- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Selected aspects of grounded theory methodology. A qualitative research strategy*. *Seminare. Poszukiwania naukowe*. Warszawa 2016, t. 37, nr 4, s. 139–149.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Trudovaâ èmigraciâ iz Ukrainy v Pol'shu: istoriâ i sovremennoe sostoânie*. *Journal of the Belarusian State University. Sociology*. Mińsk 2018, no. 2, s. 151–161.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Obraz migracii v mirovizzrenii pols'skoj molodeži*. W: (red. V.P.): *Social'nì tehnologii : aktualnì problemi teorii*. Zaporizhâ: Klasičnij Privatnij Unìversitet, 2018, s. 156–163.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w opinii studentów*. W: Szmyd K., Garbarz A., Frączek Z., Skoczyńska-Prokopowicz B. (red.): *Myśl o wychowaniu: teorie i zastosowania edukacyjne*. Rzeszów 2014, s. 202–219.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Realizacja praw człowieka w obliczu zjawiska migracji*. W: Kuzior A. (red.): *Globalne konteksty poszanowania praw i wolności człowieka: społeczno-kulturowe, prawne, etyczne i polityczne uwarunkowania: praca zbiorowa*. Zabrze: Katedra Stosowanych Nauk Społecznych Wydziału Organizacji i Zarządzania Politechniki Śląskiej, 2015, s. 147–162
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Local Community Engagement. Based On The Working Of Civic Budgets In Poland*. W: *Moving cities: contested views on urban life*. Kraków: Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2016, s. 21.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Zarządzanie wiedzą w zakresie podnoszenia jakości życia. Na przykładzie platformy e-dydaktyka CJO UR*. *Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój. Interdyscyplinarne Studia Teoretyczno-Empiryczne*. Zabrze 2016, nr 1, s. 96–109.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Associations, Foundations and public benefit organizations in Poland Implementation of task within cooperation of public admin-*

istration and citizens. W: Hartwig J., Kroneberg D. W. (hrsg.) *Praxis Bürgerkommune: Bürgerbeteiligung – Bürgernähe – Bürgerengagement*. Berlin: LIT, 2015, s. 233–250.

Kolejnym nurtem zainteresowań wnioskodawczynie jest szeroko rozumiana polityka społeczna państwa skierowana na wsparcie osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Badania naukowe w tym zakresie zainicjował autorski wykład monograficzny *Instytucje Polityki Społecznej* oraz prowadzenie seminarium dyplomowego ze studentami specjalności Organizacja Pracy Socjalnej.

W wyniku analiz naukowych na temat rozwiązywania problemów społecznych wnioskodawczynie podjęła następujące ważne tematy szczegółowe: wykluczenie osób ubogich, niepełnosprawnych, seniorów czy bezrobotnych i ubogich. Ten ostatni temat był też impulsem do zainteresowania się zjawiskiem masowo podejmowanych decyzji migracyjnych polskiego obywatela z Podkarpacia. Zdaniem wnioskodawczynie bowiem wszystkie te zjawiska uzupełniają się i wymagają kompleksowych kompatybilnych rozwiązań ze strony instytucji polityki społecznej.

W swoim dorobku wnioskodawczynie posiada też opracowania dotyczące zagadnienia zapobiegania wykluczeniu społecznemu:

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Lonely motherhood and its support by institutions of welfare aid*. Porivnâl'no-pedagogični studii = Studies in Comparative Education , <http://pps.udpu.edu.ua/> 2013, no. 1, s. 61–68.

Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Assisting the family: new innovative for social support for family*. Zeszyty Naukowe – Politechnika Śląska. Organizacja i Zarządzanie. Zabrze 2014, z. 75, s. 149–156.

- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Bezrobocie a polityka społeczna państwa*. Naukovì zapiski Ternopìl's'kogo nacional'nogo pedagogìčnogo unìversitetu ìmeni Volodimira Gnatûka. Seriâ Istorîâ. Ternopil 2014, vip. 2, č. 3, s. 230–236.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Dom Pomocy Społecznej "Leśniówka" w Turzy, jako wzorcowa placówka realizująca założenia polityki społecznej wobec osób starszych*. Administracja: teoria, dydaktyka, praktyka. Rzeszów 2014, nr 4, s. 74–92.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Wybrane aspekty polityki społecznej państw wobec zjawiska ubóstwa*. Gileâ: naukovij vîsnyk = Hileya: naukovyy visnyk. Kijów 2014, vip. 91, nr 12, s. 115–119.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Funkcjonowanie społeczne współczesnych seniorów – perspektywa aksjologiczna i wybrane regulacje prawne*. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie. – 2015, z. 85, s. 469–484.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Public administration management – nowy model zarządzania i aktywizacji społecznej*. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie. Zabrze 2016, z. 95, s. 441–452.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Social work – Help for people with disabilities – a Polish perspective. Educational opportunities for people with disabilities in Poland*. Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne. Warszawa 2016, nr 16, s. 12–20.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Social policy towards a phenomenon of homelessness*. [w:] Lukáč M. (ed.): *Edukácia človeka – problémy a výzvy pre 21. Storočie*. – Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013, s. 116–121.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Social benefits of innovative public administration services*. W: Sampaio de Alencar M. (ed.): *Communication, Management and Information Technology*. – London: Taylor and Francis Group, 2016, s. 17–22.
- Skoczyńska-Prokopowicz B.: *Szkoła wyższa jako instytucja wyrównująca szanse funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych*. Kultura, Przemiany, Edukacja. Rzeszów 2017, t. 5, s. 346–357.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Wnioskodawczynie dwukrotnie pełniła funkcję promotora pomocniczego:

- została powołana przez Radę Naukową Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, na posiedzeniu w dniu 05.12.2016 r., uchwałą nr 350/2016, na promotora pomocniczego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie socjologia mgr Annie Lorens. Temat rozprawy doktorskiej: *Zatrudnienie wspomagane jako instrument wprowadzenia osób z niepełnosprawnością intelektualną na otwarty rynek pracy. Studium socjologiczne* (nr zaświadczenia WNHiS 520-1/2017, podpisane przez dziekana WNHiS prof. dr. hab. Sławomira Zarębę). Obrona pracy doktorskiej mgr Anny Lorens odbyła się w dniu 27.11.2017 r.
- wnioskodawczynie była również promotorem pomocniczym w latach 2015–2016 w zakresie gromadzenia i opracowania dokumentów w polskich archiwach, współczesnej literatury historyczno-prawnej w bibliotekach i instytucjach naukowych Rzeczypospolitej Polskiej oraz opracowania części socjologicznej pracy naukowej docenta Oлександра Turczaka zatytułowanej *Regulacje prawne sytuacji etniczno-narodowej i działalności społecznej Ukraińców w Polsce (lata 1918–1939)*. Obrona tej rozprawy odbyła się 28.01.2016 roku na posiedzeniu Specjalistycznej Rady Naukowej Otwartego Międzynarodowego Uniwersytetu Rozwoju Człowieka „Ukraina”.
- Wnioskodawczynie, prowadząc seminaria dyplomowe na studiach II stopnia w latach 2009-2016 w Wyższej Szkole Prawa i Administracji (obecnie Rzeszowska Szkoła Wyższa) w Rzeszowie (jako pracownik naukowo-dydaktyczny odpowiedzialny za specjalność Organizacja Pracy

Socjalnej oraz Organizacja Pracy Socjalnej i Resocjalizacja), była promotorem około 120 prac dyplomowych magisterskich i recenzentem takiej samej liczby prac (120).

W odpowiedzi na apel ambasadora Republiki Ukrainy w Polsce w roku 2013 o działania wspierające starania Ukrainy o akcesję do Unii Europejskiej i pomoc dla jej obywateli, a w szczególności o pomoc dla młodych ludzi chcących podjąć pracę lub naukę w Polsce i w związku ze wzrastającą, zwłaszcza w Rzeszowie, liczbą studentów pochodzących z Ukrainy, wnioskodawczyni przygotowała projekt podręcznika naukowo-dydaktycznego. Skrypt został opracowany wraz z dr I. Luchakivską, po konsultacji z Uniwersytetem Pedagogicznym w Drohobyczu, a wydany dzięki wsparciu władz UR:

Skoczyńska-Prokopowicz B., Luchakivska I.: *Prawo ukraińskie. Teksty – źródła – tłumaczenia: podręcznik naukowo-dydaktyczny dla studentów prawa, administracji i nauk społecznych = Ukraïns'ke pravo. Teksti - džerela - perekladi : naukovodidaktičnij pídručnik dlâ studentív prava, admínistracii í suspíl'nih nauk*. Wyd. 2. Rzeszów 2017, ss. 216

Podręcznik ten ma już drugie wydanie. Był prezentowany na międzynarodowych konferencjach i cieszy się dużym zainteresowaniem. Opracowany według merytorycznej i metodologicznej koncepcji wnioskodawczyni, w wydaniu pierwszym bazował na zagadnieniach prawnych współczesnego prawa Ukrainy oraz historii prawa i zaopatrzony był w słowniki polsko-ukraińskie. W drugim wydaniu uzupełniony został o zwroty i słownictwo w języku angielskim. Tym samym umożliwia uczącemu się opracowanie tematów prawnych w języku polskim, ukraińskim i angielskim. Stanowi on cenne uzupełnienie oferty edukacyjnej dla studentów zagranicznych i polskich oraz wszystkich tych, którzy pragną poznać podstawy prawa ukraińskiego i zastosować je w praktyce podczas pisania prac dyplomowych, referatów czy np.

zawierania umów handlowych. Przy opracowaniu podręcznika wnioskodawczyni wykorzystała swoje długoletnie doświadczenie w pracy w uczelnianych jednostkach, oferujących naukę specjalistycznego języka obcego jako obowiązkowego przedmiotu w cyklu kształcenia na studiach I i II stopnia. Warto też nadmienić, że podręcznik ten jest wykorzystywany przez służby celne i graniczne w szkoleniu pracowników.

Za osiągnięcie dydaktyczne wnioskodawczyni, które doskonale sprawdziło się już od początku jego wdrożenia, uznać można dostępną dla studentów stronę (podstronę) dydaktyczną *e-dydaktyka* pozakolegialnej jednostki, jaką jest Studium Języków Obcych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Strona ta umożliwia umieszczanie materiałów dydaktycznych dla studentów uczestniczących we wszystkich zajęciach lektoratowych, z każdego języka obcego. Pozwala na samodzielną pracę studentów nad językiem specjalistycznym, umożliwia zamieszczanie ogłoszeń i materiałów zaliczeniowych studentów w formie prezentacji multimedialnych wraz z ich opisami. Znaleźć tam można również regulacje i zarządzenia prawne Władz UR skierowane do studentów. Funkcjonowanie tej otwartej platformy dydaktycznej opisane zostało przez wnioskodawczynię w zaprezentowanym na cyklicznej Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej nt. *Rozwój społeczny wobec wartości. Etyka – Technika – Społeczeństwo* referacie i artykule naukowym zatytułowanym: *Zarządzanie wiedzą w zakresie podnoszenia jakości życia. Na przykładzie platformy e-dydaktyka CJO UR. Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój. Interdyscyplinarne Studia Teoretyczno-Empiryczne. Zabrze 2016, nr 1, s. 96-109*

Koncepcja tego typu pomocy dydaktycznej, otwartej na wszystkie formuły i respektującej zasady dotyczące ochrony danych osobowych (RODO), spotkała się z dużym zainteresowaniem uczestników panelu dyskusyjnego. Doskonale sprawdziła się szczególnie w dobie pandemii, umożliwiając błyskawiczne i bezproblemowe dostarczanie materiałów dydaktycznych studentom, którzy byli zdani na pracę on-line. Tego rodzaju forma organizacyjna

pracy daje też możliwość publikowania archiwizowanych autorskich materiałów dydaktycznych nauczycielom akademickim zatrudnionym w Studium Języków Obcych UR(zmiana nazwy *Centrum na Studium*).

Platforma ta funkcjonuje już od roku 2014 i jest autorską koncepcją i wdrożeniem wnioskodawczynie.

Ze względu na pracę dydaktyczną związaną z prowadzeniem zajęć lektoratowych w Studium Języków Obcych Uniwersytetu Rzeszowskiego wnioskodawczynie opracowała i wydała w Wydawnictwie Uniwersytetu Rzeszowskiego skrypty do nauki specjalistycznego języka niemieckiego z zakresu nauk ekonomicznych i prawnych:

Język niemiecki dla studentów administracji, prawa i nauk społecznych. Deutsch für Studenten der Verwaltungslehre, Rechts – und Sozialwissenschaften. Rzeszów: Wydawnictwo UR, 2015, 78 ss.

Język niemiecki dla studentów ekonomii (poziom A1–B1): wokół polityki gospodarczej – prosto i łatwo. Deutsch für BWL-Studenten (Anfängergruppen): rund um die Wirtschaftspolitik – einfach erklärt. Rzeszów: Wydawnictwo UR, 2016, 162 ss.

W maju 2020 roku (26.05.2020) wnioskodawczynie została zaproszona przez studentów zrzeszonych w Europejskim Stowarzyszeniu Studentów Prawa ELSA do przygotowania ogólnopolskiego webinarium, które zatytułowała : *Język niemiecki dla prawników w pigułce. Deutsch für Juristen. Konzept auf den Punkt gebracht.* Tym samym znalazła się w ekskluzywnym gronie niewielu wybitnych osobistości ze świata nauki zaproszonych przez studentów do zaprezentowania unikalnego ich zdaniem wykładu. Wysłuchało go około 80 osób z kraju, Niemiec i Austrii , które dały wnioskodawczynie ocenę doskonałą. ELSA wystosowała podziękowanie doręczone przez przedstawiciela, studentkę koordynującą wykłady i konferencje Agatę Cużytek. Webinarium przeprowadzono w języku polskim i niemieckim, z dopowiedzeniami w języku angielskim i łacińskim.

Potwierdzeniem dydaktycznego dorobku wnioskodawczyni jest ukończenie szeregu metodycznych szkoleń zawodowych:

- I Forum Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych Szkół Wyższych Województwa Podkarpackiego *Dydaktyka nauczania języków obcych w zmieniającej się rzeczywistości szkolnictwa wyższego*; Politechnika Rzeszowska, maj 2012 r.
- II Forum Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych Szkół Wyższych Województwa Podkarpackiego *Dydaktyka nauczania Języków obcych w zmieniającej się rzeczywistości szkolnictwa wyższego*; Politechnika Rzeszowska, maj 2013 r.
- III Forum Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych Szkół Wyższych Województwa Podkarpackiego *Dydaktyka nauczania Języków obcych w zmieniającej się rzeczywistości szkolnictwa wyższego*; Politechnika Rzeszowska, uczestnictwo i udział w Komitecie naukowym, maj 2014 r.
- IV Konferencja *Języki specjalistyczne – praktyka i teoria*; Centrum Języków Obcych oraz Zakład Teorii Tłumaczenia Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego, 13.09.2019 r.
- Szkolenie *Kompetencje dydaktyczne i informatyczne kadry Uniwersytetu Rzeszowskiego w zakresie kształcenia na odległość* (Fundusze Europejskie *Wiedza Edukacja Rozwój*, EFS), Rzeszów 13.11.2018 r.
- Szkolenie *Panorama-die neue Dimension des Lernens*; Wyd. Cornelsen 16.12.2016 r.
- szkolenie dla kandydatów na przewodniczących zespołów przedmiotowych do ustnego egzaminu maturalnego z języka niemieckiego organizowanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie (Program Operacyjny Kapitał Ludzki)- zaświadczenie nr 116/EFS/2012 z dn. 28.10.2012 r.; decyzja Nr MJN/1920/05 Dyrektora Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie o wpisie do ewidencji egzaminatorów

Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie jako egzaminator egzaminu maturalnego z języka niemieckiego nr ewidencyjny 333203046.

Za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania wnioskodawczyni otrzymała w roku 2016 Medal Komisji Edukacji Narodowej (Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 27 lipca 2016, legitymacja nr 154216).

Barbara Juczyńska - Prokopowicz